

ŽRTVE IN ZMAGOVALCI SAGE O KREDITIH V ŠVICARSKIH FRANKIH

Boštjan Koritnik,

univerzitetni diplomirani pravnik, raziskovalec in asistent na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

1. UVOD

Pred poldrugim letom sem zapisal:¹

»V zadnjih nekaj sodbah je Vrhovno sodišče RS² v zasedbi sodnic in sodnikov, ki jih najvišje cenim in za katere menim, da so strokovnjaki in da boljših ni, povsem obrnilo svoj pogled na vprašanje kreditov v švicarskih frankih. Popoln obrat od sodne prakse, ki jo je Vrhovno sodišče enotno zagovarjalo zadnjih pet let.³«

V preteklih mesecih se glede sodne prakse ni zgodilo kaj bistvenega, se je pa medtem pojavil dvom v nepristranost nekaterih sodnikov. Razkrilo se je, da je bil eden od sodnikov tak, za katerega je mogoče vsaj izpodbijati videz nepristranosti.⁴ Na prvi pogled se zdi nenavadno, da lahko eno tako razkritje

¹ Boštjan Koritnik: S takšno nepredvidljivostjo bo slabše za vse, tudi za potrošnike, v: TFL Glasnik, št. 32/2023, <<https://tax-fin-lex.si/Dokument/Podrobnosti?rootEntityId=8c4133f3-9298-463d-ade2-c556e72bf769>> (1. 4. 2025).

² Sodba in sklep Vrhovnega sodišča RS II Ips 54/2023 z dne 20. septembra 2023 ter sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 8/2022 z dne 19. aprila 2023.

³ Glej denimo sodbo in sklep Vrhovnega sodišča RS II Ips 195/2018 z dne 25. oktobra 2018, pa tudi Boštjan Koritnik in Lojze Ude: Vprašanje enotnosti sodne prakse Vrhovnega sodišča v zvezi s kreditnimi pogodbami v tuji valuti, v: Podjetje in delo, št. 1/2020, str. 3–48.

⁴ Primož Cirman in Tomaž Modic: Sodnica, ki je sodila v zadevah frank, zdaj sama toži banko zaradi kredita v švicarjih, v: Necenzurirano, 17. februar 2025, <<https://necenzurirano.si/clanek/preiskave/posojilo-kredit-svicarski-franki-sodnica-tozba-od-skodnina-1796042>> (15. 4. 2025). Slovenska tiskovna agencija (STA): Disciplinski tožilec pri Sodnem svetu uvedel postopek zoper sodnico v zadevi švicarski franki, 25. marec 2025, <<https://www.tax-fin-lex.si/Home/Novica/32327>> (25. 4. 2025). Glej tudi G. C.: Za

tako zelo grobo poseže v naša pričakovanja do sodstva in avtoriteto njihovega odločanja, toda zaupanje je, kot – sploh tisti, ki imamo izkušnje v politiki – dobro vemo, zelo krhka dobrina. Predvsem pa nas tak dogodek sili v vnovičen premislek o argumentih za prej opisani, zame vsebinsko še vedno nepojmljiv obrat sodne prakse. Za lažje razumevanje bom še enkrat na kratko pojasnil, zakaj je zame to novo razlogovanje sodišč »nenavadno«, predvsem pa, kaj vse se je treba vprašati zaradi »te ene situacije ene sodnice«.

2. POJASNILNA DOLŽNOST V PRETEKLOSTI Z MERILI SEDANJOSTI

Kot sem poudaril v uvodu, me vsebinsko najbolj čudi (da ne uporabim kakšnega drugega izraza⁵) stališče Vrhovnega sodišča glede tako imenovane pojasnilne dolžnosti bank:

»Vrhovno sodišče je [v sodbi in sklepu II Ips 54/2023 z dne 20. septembra 2023] sprejelo odločitev glede obsega pojasnilne dolžnosti banke oziroma informacij, ki bi jih po njegovem mnenju morala banka predstaviti kreditojemalcu, ki presega zakonsko določen obseg informacij, ki jih mora banka danes predstaviti kreditojemalcu, ki se odloči za kredit v tuji valuti (če bi ga banke seveda še ponujale). Danes veljavni Zakon o potrošniških kreditih ne določa tolikšnega obsega informacij, kot ga Vrhovno sodišče za nazaj določa banki.«⁶

Nekoliko bolj »po domače« povedano: Vrhovno sodišče zdaj meni, da bi morale banke ob sklenitvi kreditne pogodbe na primer v letu 2008 kreditojemalcu predočiti vse grozeče nevarnosti, dejstva in ekonomsko razumevanje menjalnih tečajev, ne glede na to, ali so banke za to vedele ali ne, v obsegu ter na način, ki je zahtevnejši od tistega, kot ga je določala takratna zakonodaja in celo kot ga določa danes veljavna zakonodaja (na primer informacija o tem, da so »gibanja tečajev nenapovedljiva in neponovljiva«).⁷

sodnico, ki je odločala o tožbah glede posojil v švicarskih frankih, uveden disciplinski postopek, v: MMC RTVSLO, 25. marec 2025, <<https://www.rtvsl.si/slovenija/za-sodnico-ki-je-odlocala-o-tozbah-glede-posojil-v-svicarskih-frankih-uveden-disciplinski-postopek/740598>> (25. 4. 2025).

⁵ Podobno Luigi Varanelli: Ko sodnik sodi z mislijo nase ..., v: Pravna praksa, št. 9/2025, str. 3: »Zgodba o švicarskih frankih pušča vsakemu pravniku civilistu, ki na dogajanje gleda resnično objektivno, brez osebnega interesa, kiselkast priokus v ustih.«

⁶ Združenje bank Slovenije (ZBS): Komentar na zadnje odločitve Vrhovnega sodišča Republike Slovenije v zvezi s krediti v tuji valuti švicarski frank, 15. november 2023, <<https://www.zbs-giz.si/komentar-na-zadnje-odlocitve-vrhovnega-sodisca-republike-slovenije-v-zvezi-s-krediti-v-tuji-valuti-svicarski-frank/>> (2. 4. 2025).

⁷ Sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 8/2022 z dne 19. aprila 2023, tč. 76. Podrobneje Damjan Možina: Nov pristop Vrhovnega sodišča RS k nepoštenosti splošnih pogojev po-

Zato ne more biti presenečenje, da se pod vprašaj postavlja tudi veljavnost pogodb, ki se ob upoštevanju Zakona o potrošniških kreditih (ZPotK-2)⁸ sklepajo danes. Glede na strogo stališče Vrhovnega sodišča RS, da že vsako odstopanje od »pojasnil, ki (po mnenju Vrhovnega sodišča RS) ne ustrezajo zahtevam profesionalne skrbnosti«,⁹ zadošča za poseg v načelo vestnosti in poštenja, slednje pa za nepoštenost (in posledično ničnost pogodbe), se utemeljeno vzbuja dvom v veljavnost pogodb, ki se sklepajo danes, čez 20 let. Z drugimi besedami: ali je torej tudi pogodba, sklenjena ob popolnem upoštevanju ZPotK-2, lahko nična? Iz stališč Vrhovnega sodišča RS v zadnjih sodbah bi izhajal pritrdilen odgovor. Ali velja tolikšna širitev pojasnilne dolžnosti »zgolj za področje kreditiranja ali velja za vsa področja poslovanja s potrošniki, tudi za zavarovalnice, telekomunikacijske ponudnike, ponudnike električne energije in vse druge ponudnike blaga in storitev potrošnikom?«¹⁰ Zakaj bi veljala le za kredite?

Vrhovno sodišče bankam nadalje očita, da so se morale zavedati, da so valutna razmerja povsem nestabilna in da so lahko nihanja tudi zelo visoka. Tudi če banka dokaže, da je kreditojemalca posebej opozorila na valutno tveganje in mu obrazložila (1.) da se vrednost valute švicarski frank v primerjavi z vrednostjo valute evro lahko giblje v obe smeri, (2.) da pomeni sprememba menjalnega tečaja EUR/CHF spremembo obroka kredita v evrih ter tudi spremembo dolga v evrih oziroma da se v primeru zvišanja menjalnega tečaja EUR/CHF poveča mesečna obveznost v evrih ter (3.) da kreditojemalec prejema plačo v evrih, kredit pa se glasi na drugo valuto švicarski frank, ob upoštevanju, da ga je hkrati na valutno tveganje vnovič opozoril še notar (v primeru zapisa kreditne pogodbe v obliki notarskega zapisa), za Vrhovno sodišče to ne zadostuje oziroma se zdi, da sploh ni relevantno.¹¹ To zelo težko razumem. Zanimal bi me tudi odgovor na vprašanje, kako bi sodišče ravnalo, če bi šlo nihanje vrednosti tuje valute švicarski frank navzdol in bi bili krediti v švicarskih frankih bistveno ugodnejši celotno življenjsko dobo kredita, ne zgolj v prvih sedmih do devetih letih. Ali lahko tožim banko – obiskal in ponudbe sem pridobil od

slovanja v potrošniških kreditnih pogodbah: korak v pravo smer?, v: Podjetje in delo, št. 2/2024, str. 233.

⁸ Uradni list RS, št. 77/16, 92/21 – ZBan-3 in 12/24 – ZKSNKB.

⁹ Prav tam, tč. 56.

¹⁰ Združenje bank Slovenije (ZBS): Komentar na zadnje odločitve Vrhovnega sodišča Republike Slovenije v zvezi s krediti v tuji valuti švicarski frank, 15. november 2023, <<https://www.zbs-giz.si/komentar-na-zadnje-odlocitve-vrhovnega-sodisca-republike-slovenije-v-zvezi-s-krediti-v-tuji-valuti-svicarski-frank/>> (2. 4. 2025).

¹¹ Sodba in sklep Vrhovnega sodišča RS II Ips 54/2023 z dne 20. septembra 2023. Glej tudi Združenje bank Slovenije (ZBS): Komentar na zadnje odločitve Vrhovnega sodišča Republike Slovenije v zvezi s krediti v tuji valuti švicarski frank, 15. november 2023, <<https://www.zbs-giz.si/komentar-na-zadnje-odlocitve-vrhovnega-sodisca-republike-slovenije-v-zvezi-s-krediti-v-tuji-valuti-svicarski-frank/>> (2. 4. 2025).

vsaj šestih bank –, ker me pred dobrimi 15 leti ni dovolj dobro prepričevala in prepričala, da namesto kredita v evrih vzamem kredit v švicarskih frankih?

Če se vrnemo k izhodiščem, pa za bralca, ki se – mimo splošnih medijev – morda prvič srečuje s to temo, poudarjam, da je kreditna pogodba z valutno klavzulo pravni posel, ki je v slovenskem pravnem redu izrecno dovoljen in opredeljen ter ima v pravnem prometu v Sloveniji dolgo tradicijo. Nikakor ne gre za nekaj novega ali kak babbav. Valutna klavzula je bila z deviznimi predpisi dovoljena že pred osamosvojitvijo Slovenije,¹² dovoljeval pa jo je tudi Zakon o deviznem poslovanju,¹³ ki je v 5. členu določal, da je dovoljena uporaba deviz in drugih mednarodnih meril vrednosti kot vrednostne osnove v pogodbah med domačimi osebami. Tudi Obligacijski zakonik (OZ)¹⁴ jo opredeljuje in izrecno dovoljuje v 372. členu in Zakon o potrošniških kreditih (prejšnji in danes veljavni) kot specialni predpis v 7. členu valutno klavzulo v potrošniških kreditnih pogodbah izrecno dovoljuje in izrecno ureja tudi seznanjanje kreditojemalca z valutnim tveganjem. Zato se tudi sam sprašujem, ali je pri pogodbi, ki jo je na primer v letu 2008 pripravil notar (hipotekarne kreditne pogodbe se sklepajo v obliki notarskega zapisa) ter je potrošnika še posebej seznanil z njeno vsebino in tveganji, res mogoče govoriti o nepoštenosti oziroma o protipravnem ravnanju bank, ki so sledile takratni zakonodaji.

Tudi Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah izključuje uporabo direktive za pogoje, ki temeljijo na zakonih ali predpisih držav članic. Predpostavlja se namreč, da zakoni ali predpisi držav članic, ki določajo pogoje v potrošniških pogodbah, ne vsebujejo nedovoljenih pogojev.¹⁵ Glede tega Sodišče EU ponavlja, da so določbe nacionalnega prava izključene iz področja njene veljavnosti in uporabe, ker je legitimno mogoče domnevati, da je nacionalni zakonodajalec vzpostavil ravnotežje med vsemi pravicami ter obveznostmi strank pogodb, ki vsebujejo te določbe (pogoje), kar je ravnotežje, ki ga je zakonodajalec Evropske unije izrecno želel ohraniti med drugim tudi z direktivo. Z drugimi besedami, država ne more presojati, ali so določbe, ki jih je sama sprejela, »nerazumljive« ali »nepošten« (protipravne) v razmerju do ene od pogodbenih strank. Tako v direktivi, pri nas pa Vrhovno sodišče RS šteje, da je Slovenija, ker ni prenesla te določbe, zagotovila »višjo raven varstva od direktive«.¹⁶ Sodišča lahko torej za nepošteno štejejo klavzulo, ki temelji na besedilu veljavnega zakona (*sic!*).

¹² Glej sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 776/94 z dne 11. septembra 1996.

¹³ Uradni list RS, št. 1/1991.

¹⁴ Uradni list RS, št. 97/07 – UPB, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

¹⁵ Glej drugi odstavek 1. člena Direktive.

¹⁶ Sklep Vrhovnega sodišča RS II Ips 37/2023 z dne 20. marca 2024, tč. 29.

Ali je bankam mogoče veliko let po sklenitvi kreditne pogodbe nalagati pojasnilne obveznosti, ki presegajo obveznosti v zakonodaji, veljavni ob sklenitvi pogodbe? Mar ne pomeni to vzpostavljanje predpostavk pogodbe, ki jih v času sklenitve ni bilo, skratka retroaktivno pravno urejanje? Na mestu je premislek, ali niso šla sodišča z določanjem pojasnilnih obveznosti vendarle predaleč. Razen če si želimo družbe, v kateri bodo odvetniki svoje vizitke delili že v kavarnah, saj bo poslej lahko vsakdo tožil, če se bo polil z vročo kavo, na skodelici pa ne bo izrecnega opozorila, da je kava vroča.

Da ne bo pomote, seveda verjamem, da se vsi kreditojemalci niso zavedali, da se lahko valutno tveganje obrne tudi v njihovo škodo, toda da se na nevednost sklicujejo sodni izvedenec za ekonomijo, člani uprav zavarovalnic, finančni direktorji, šefi pravnih služb in odvetniki¹⁷ ter ljudje srednjih let, ki se še spominjajo jugoslovanske hiperinflacije, zaradi katere se je bilo treba tako rekoč stalno ukvarjati z menjalnim tečajem in valutnimi tveganji. To mi preprosto ne gre v račun. In kakšne občutke nova sodna praksa vzbuja v kreditojemalcih, ki so vzeli kredit v evrih? Zakaj oni ne »uživajo ugodnosti«?

Še dobro, da ne pridemo do tega, da bi presojali relativno »oškodovanje« tistih, ki smo s kreditom kupili stanovanje v kraju X, medtem ko se je vrednost stanovanj v kraju Y v desetih letih bolj povišala kot v kraju X, pa nas na primer nepremičninski posredniki na to možnost niso dovolj dobro opozorili (ali pa so nas, ampak kdo pa ve oziroma lahko dokaže, kaj je kdo takrat rekel/izročil). Ali so s tem krivci za mojo relativno izgubo? Ali naj mi omogočijo nakup za nazaj v kraju Y? Ker ničnost prve pogodbe mi ne pomaga kaj dosti: razen če mi banka vrne vse, kar sem ji plačal v teh desetih letih, jaz pa njej neobrestovani znesek kredita, tj. glavnico, preračunano v evre po menjalnem tečaju, ki je veljal v preteklosti ob sklenitvi kreditne pogodbe. V istem nominalnem znesku posojila izpred deset

¹⁷ Da ne bo pomote, zavedam se, da če je nekdo (glede na zakonsko opredelitev) potrošnik, potem njegove osebne lastnosti niso relevantne. In mu ne moremo odvzeti varstva, čeprav ga morda v resnici sploh ne potrebuje. Kot je pojasnila Petra Weingerl za Večer, gre za »objektiven koncept potrošnika«, ni pomembno, kakšno izobrazbo ima itd. Glej Matija Stepišnik: Švicarski franki nevednega bančnega strokovnjaka Bratine: Sodišča sodijo na podlagi konkretnih okoliščin ali po fikciji, v: Večer, 1. marec 2025, <<https://vecer.com/v-soboto/svicarski-franki-nevednega-bancnega-strokovnjaka-bratine-sodisca-sodijo-na-podlagi-konkretnih-okoliscin-ali-po-fikciji-10377409>> (15. 4. 2025). Preprosto pa po mojem trdnem prepričanju ni primerno presojati pojasnilne dolžnosti banke pri kreditu v švicarskih frankih enako kot pri zapletenem finančnem instrumentu (ti naši »švicarji« so bili v osnovi klasični krediti) in/ali komitentu, pri katerem taka ali drugačna pojasnila s strani banke sploh niso mogla vplivati. V skladu s tem pa tudi ne moremo primerjati kreditov v švicarskih frankih pri nas in na drugi strani kompleksnih bančnih produktov, o katerih je odločalo Sodišče EU v (združeni) zadevi *BNP Paribas Personal Finance SA proti VE* z dne 10. junija 2021, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62019CJ0609>> (20. 4. 2025). Toda kljub temu se naša sodišča nanjo povsem nekritično sklicujejo, brez upoštevanja okoliščin posamičnih primerov.

let, obdržim pa torej nepremičnino z (nedvomno, nepremičninski trg kjerkoli v Sloveniji to za desetletje zagotavlja) višjo od nakupne vrednosti in še obresti. Pravzaprav je to retroaktivno vzpostavljena varčevalna shema. Toda v čem sem zaradi svoje previdnosti toliko slabši, da sam na te ugodnosti ne morem računati? Diskriminacija je očitna, upam pa, da bo kdo z močnim vplivom tako tožbo vložil. In da se tudi sam s svojo zgodbo pridružim v svetem boju proti že načelni odgovornosti ljudi za svoja ravnanja. Ker če bi veljala vsaj načelna odgovornost, sodišča ne bi smela razglasiti teh kreditov za *a priori* nične, ampak bi presojala konkretne okoliščine vsakega posameznega primera posebej.¹⁸

3. IMAMO NEKAJ ZMAGOVALCEV OBRATA SODNE PRAKSE ...

Kdo torej najprej pozdravlja spremenjeno sodno prakso? V prvi vrsti so to odvetniki, ki so dobili donosen posel. V osnovi, izrecno poudarjam, s tem ni nič narobe, nasprotno, toda nekaj pozornosti, da ne rečem nadzora, bi si zaslužilo tudi to področje. Eden od kreditojemalcev je na spletnem forumu dejal, da neki izpostavljen odvetnik, ki se glasno zavzema za »malega človeka«, od slednjega za vsako tožbo »vzame« 4.000 evrov, nato še dodatno za vsako procesno dejanje; postopek do Vrhovnega sodišča naj bi kreditojemalca stal več kot 20.000 evrov. Seveda so vse vloge pripravljene po istem vzorcu (po sistemu kopiraj in prilepi). Nekateri drugi se s strankami dogovorijo za plačilo po uspehu, ki je seveda višje od pavšala, vendar nosi neko tveganje tudi za izvajalca pravne pomoči. Obstajajo tudi taki odvetniki in drugi pravniki, ki »oglašujejo« svoj pogled in seveda razpoložljivost za »pomoč« prek promocijskih besedil,¹⁹ kar – sploh če niso registrirani kot odvetniki – pravno naj ne bi bilo sporno, razen če se za takim oglasom skriva odvetnik, ki posredno oglašuje svoje storitve.²⁰ Eden od kreditojemalcev je na enem od forumov sicer napisal, da če bi vedel, da

¹⁸ Enako tudi Matej Avbelj: Odrpta vprašanja evropskega prava v slovenskih zadevah CHF, v: Pravna praksa, 42 (2023) 42-43, priloga, str. II-VII.

¹⁹ Glejdenimo <<https://www.visokaodskodninanaplaninsec.si/aktualno/kredit-v-svicarskih-frankih/>> (23. 3. 2025) ali <<https://www.poravnava.si/svicarski-franki/>> (23. 3. 2025), konkretno za odvetnike pa denimo objavljena besedila Krediti v švicarskih frankih so postali nični – naša odvetniška pisarna vlaga uspešne tožbe (na voljo na <<https://www.odveticasibila.si/kredit-v-svicarskih-frankih-in-odvetnik/>> (20. 4. 2025), Ničnost kreditne pogodbe v švicarskih frankih (na voljo na <<https://www.merhar-op.si/nicnost-kreditne-pogodbe-v-svicarskih-frankih/>> (20. 4. 2025)) ali Nina Terglav: Švicarski franki in kreditne pogodbe: ali sodišča ščitijo kreditojemalce pred valutnim tveganjem (na voljo na <<https://fegus.si/studije-in-razmisljanja/svicarski-franki-in-kreditne-pogodbe-ali-so-disca-scitijo-kreditojemalce-pred-valutnim-tveganjem/>> (20. 4. 2025).

²⁰ Poudarjam, da pri nas, kjer je odnos Odvetniške zbornice Slovenije do oglaševanja odvetniških storitev zelo strog, tj. nenaklonjen.

mu začasna odredba ne bo odobrena, kot mu je obljubil odvetnik, bi raje plačal obroke, kot pa da je izgubil 700 evrov za vložitev zahteve za začasno odredbo, 300 evrov za sodno takso in 1.400 evrov za pritožbo, ko je bila začasna odredba razveljavljena, pa mora banki za nazaj plačati obroke z zamudnimi obrestmi. Bistveno več pa je zapisov, v katerih kreditorejmalci in predvsem zainteresirani pravniki navajajo, kako zelo brez tveganja in zagotovljen je uspeh na sodišču.²¹

Najbolj v zadnjem času izpostavljen in očiten (finančni) zmagovalec je že omejen profesor.²² Tudi njegovo ime ni bistveno, bistven je položaj. Vendar nika kor ni osamljen. Slišal sem namreč za primere, seveda jih ne morem potrditi, pravnikov v bankah, profesorjev, odvetnikov, sodnih izvedencev za ekonomijo, bančnih nadzornikov itd., ki so zatrjevali nepoznavanje valutnih tveganj.²³ Res je sicer, da je merilo za intenzivnost pojasnilne dolžnosti povprečni potrošnik in ne konkretna oseba, ki sklepa pogodbo, in katere status potrošnika ni odvisen od njenega znanja in sposobnosti. Čeprav lahko torej tudi profesor bančništva trdi, da ni razumel pomena valutnega tveganja, pa ta primer pokaže, da radikalno nižanje standarda sposobnosti povprečnega potrošnika, na katerem temelji nova sodna praksa, prinaša nenavadne in siceršnjimi standardi skrbnosti, ki veljajo za fizične osebe, nezdružljive rezultate.²⁴

Ena od sodb Sodišča EU, za katero se zdi, da se (premalo/ne-) kritično pretaka v naše pravo, je sodba v zadevi C-520/21 *Arkadiusz Szcześniak proti Bank M. SA.* z dne 15. junija 2023.²⁵ Najprej je treba poudariti, da ta sodba nima in ne more imeti neposrednega učinka. Mi smo jo dolžni uporabljati zgolj posredno, v skladu s skladno razlago. Ta skladna razlaga pa ima svoje meje: če nacional-

²¹ Glej denimo forum časopisa Finance, <<http://www.forum.finance.si/>> (21. 4. 2025); Starševski čvek, <https://forum.over.net/forum/tema/svicarski-frank-2-24965650/> (21. 4. 2025); Med.over.net, <<https://med.over.net/forum/tema/stanovanjski-kredit-v-svicarskih-frankih-2875538/>> (21. 4. 2025); itd., forum s to tematiko pa ima tudi ena od odvetniških pisarn.

²² Glej denimo Primož Cirman in Tomaž Modic: Sodišče: profesor bančništva ni vedel, v kaj se spušča pri najemu kredita v švicarjih, v: Necenzurirano, 13. februar 2025, <<https://necenzurirano.si/clanek/novice/borut-bratina-nkbm-svicarski-franki-kredit-sodisce-1794964>> (22. 4. 2025).

²³ Tako tudi predsednica Združenja bank Slovenije Stanislava Zadravec Capriolo v Matija Stepišnik: Švicarski franki nevednega bančnega strokovnjaka Bratine: Sodišča sodijo na podlagi konkretnih okoliščin ali po fikciji, v: Večer, 1. marec 2025, <<https://vecer.com/v-soboto/svicarski-franki-nevednega-bancnega-strokovnjaka-bratine-sodisca-so-dijo-na-podlagi-konkretnih-okoliscin-ali-po-fikciji-10377409>> (22. 4. 2025). Avtor ome ni med drugim tudi ekonomista Jožeta P. Damijana.

²⁴ Glej na primer Damjan Možina: Nov pristop Vrhovnega sodišča RS k nepoštenosti splošnih pogojev poslovanja v potrošniških kreditnih pogodbah: korak v pravo smer?, v: Podjetje in delo, št. 2/2024, str. 273.

²⁵ Na primer na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:62021CJ0520>> (22. 4. 2025).

no pravo omogoča razlago v skladu z direktivo, je to povsem v redu. Če pa je nacionalno pravo drugačno – in slovensko pravo nima uporabnih določb, ki bi omogočale razlago, po kateri eni stranki ni treba vrniti koristi od uporabe –, potem skladne razlage ni. Ključno vprašanje je zato, ali je sodba C-520/21 v slovenskem pravnem okolju *contra legem*.²⁶ Slovensko pravo strankam nalaga, da morata tudi ob prenehanju pogodbe zaradi ničnosti ena drugi povrniti koristi, ki sta jih prejeli na podlagi pogodbe. Pri kreditni pogodbi to seveda ne pomeni zgolj glavnice, temveč tudi nadomestilo za korist od rabe kapitala, to so obresti, tj. gre za odplačno prepustitev uporabe kapitala, kar je bistvo (kavza) kreditne pogodbe.²⁷ Če štejem, da skladna razlaga ni možna, to zakonodajalca ne odvezuje, da sprejme zakon in v celoti uresniči zahteve direktive, seveda pa le z učinkom za naprej.²⁸

Sodišče EU gre v zadevi C-520/21 preko cilja. Cilj pravil potrošniškega prava naj bi bil, da se vzpostavi za potrošnika položaj, kot da ne bi bilo nepoštenega pogoja.²⁹ To pomeni na primer pri kreditu v tuji valuti, da se izvzame tuja valuta in bi se pogodba presojala tako, kot da bi bila pogodba brez valutne klavzule. V C-520/21 pa je šlo sodišče dlje in potrošniku omogočilo, da pride v položaj, kakršnega ne bi nikoli imel, tudi če nepoštenega pogoja ne bi bilo. Dejansko mu omogoča brezplačen kredit, ki ga potrošnik nikoli ne bi mogel dobiti. Namen potrošnika pa je od začetka bil pridobiti kredit za nakup nepremičnine. Slednjo je potrošnik dobil. Zdaj pa naj bi dobil nazaj še obresti za posojen znesek, ki mu je pridobiti nepremičnino omogočil. Sam v našem pravu ne vidim pravne podlage, da bi potrošnik to korist kar obdržal. Instituta prisilnega darila žal nisem zasledil.

Dejstvo je sicer, da so bili kreditorejmalci zelo različni, po izobrazbenem, premoženjskem in še kakem statusu. Še vedno pa se ne morem znebiti občutka, da bi pa lahko sodišča vsem tem vsaj zagotavljala enako obravnavo. In zdi se mi prav, da bi res preučila vsak primer posebej, če in koliko banke niso pojasnile in/ali kreditorejmalci niso razumeli valutnega tveganja. Tudi sam bi si želel in bi si zaslužil imeti »brezobrestno posojilo« kot kateri od teh gospodov, ki so (bodo) deset let po odplačilu kredita dobili »bonus« iz naslova odplačanega kredita. Tak brezobrestni kredit brez kakršnihkoli stroškov ni mogoče dobiti na trgu, nihče drug ga nima. Kakšna je podlaga za to diskriminacijo nas, ki smo jemali kredite v evrih? Še več: ti kreditorejmalci v švicarskih frankih, če

²⁶ Glej sklep Višjega sodišča v Mariboru I Cp 904/2024, po katerem pravo EU preprosto »izbriše« nacionalno pravo, ki z njim ni v skladu.

²⁷ Glej prvi odstavek 87. in peti odstavek 111. člena OZ.

²⁸ Povzeto z razprave na okrogli mizi na Dnevih civilnega in gospodarskega prava v Portorožu, dne 17. aprila 2025.

²⁹ Glej na primer C-26/13 z dne 13. aprila 2014, tč. 82.

bo šlo tako naprej, ne bodo odplačali niti glavnice kredita. Vzemimo primer omenjenega profesorja, ki je bil med drugim tudi član nadzornega sveta ene od bank in član revizijske komisije nadzornega sveta druge banke – kredit je znašal 200.000 švicarskih frankov, takrat približno 120.000 evrov. Vrniti je moral zaradi spremembe tečaja in dogovorjenih obresti skupaj 174.000 evrov, približno 54.000 evrov več od izposojene glavnice torej. To mu je na podlagi sodbe banka morala vrniti, tj. 54.000 evrov z zakonskimi zamudnimi obrestmi od vložitve tožbe dalje. Pa je res mogoče verjeti, da ni poznal sprejetih tveganj? Kot se sprašujejo tudi mnogi, bi tožbo v primeru kreditov v švicarskih frankih dobil tudi predsednik uprave banke ali celo prodajalec konkretnega produkta?³⁰

Hkrati očitno tudi ni nobenega zastaranja za zahtevke in lahko kreditojemalci tožijo tudi potem, ko priče banke umrejo, se odselijo, upokojijo, banka je morala kreditno dokumentacijo izbrisati (navsezadnje ne pozabimo na Splošno uredbo o varstvu podatkov) in nima nobene možnosti več, da bi se branila. Stroške teh zahtevkov pa bomo plačali vsi, tudi – kot kaže – diskriminirani kreditojemalci v evrih. Razumel bi še, da bi morala banka vrniti tisti del »preplačila« glavnice, ki odpade na spremembe v valutnih razmerjih. Vendar da dobi kredit dejansko brez obresti, leta 2008 si je izposodil 120.000 evrov, leta 2025 v saldu vrnil 120.000 evrov, vmes sicer financiral del tistih 54.000 evrov preplačila, ki pa bi jih dobil nazaj z zamudnimi obrestmi (ki so veliko višje kot obresti, ki so bile dogovorjene v pogodbi), vendar ne pozabimo dvoje: vrednost kupljene nepremičnine je medtem tudi bistveno zrasla, predvsem pa vsi mi drugi moramo plačati obresti na vzete kredite (saj gre vendarle za nadomestilo za uporabo tujega denarja, nič ni zastoj).³¹ Podobna vprašanja se pojavljajo tudi v drugih državah članicah. Tako Grundmann in Badenhop pojasnjujeta, da so cilji pravil povrnitve škode v pravu EU pravičnost in izpolnjevanje upravičenih pričakovanj ter odpravljanje tržne nepopolnosti, ne pa kaznovanje ali prerazporeditev v korist potrošnikov oziroma posojiljemalcev (»ki so običaj-

³⁰ Matija Stepišnik: Švicarski franki nevednega bančnega strokovnjaka Bratine: Sodišča sodijo na podlagi konkretnih okoliščin ali po fikciji, v: Večer, 1. marec 2025, <<https://vecer.com/v-soboto/svicarski-franki-nevednega-bancnega-strokovnjaka-bratine-so-disca-sodijo-na-podlagi-konkretnih-okoliscin-ali-po-fikciji-10377409>> (22. 4. 2025).

³¹ Pa da ne bo pomote, takoj podpišem državno posojilno shemo z brezobrestnimi posojili za moje nepremičninske projekte, kaj brezobrestno, tudi odstotek ali dva fiksno bi takoj podpisal. Vendar naj velja to za vse, ne zgolj za nekatere, ki so tvegali, sam pa sem sprejel varnost (in ne obremenjevanje proračuna) pred nižjo ceno. Bi lahko zlobni jeziki torej rekli, da je bil torej namen sodne prakse, ki jo je Vrhovno sodišče RS vzpostavilo za nazaj, dodatno nagraditi oziroma obogatiti oportuniste, ki imajo denar za tveganja? In zakaj ne nagradijo za odgovorno vedenje tistih potrošnikov, ki niso želeli oziroma mogli tvegati, ki so se odgovorno odločili za kredit v evrih, ker so vedeli, da ne morejo prevzeti tveganja, da se menjalni tečaj spremeni. Zakaj njihova oziroma naša odgovorna odločitev ni nagrajena? Nekoliko publicističen zapis, namenoma v sprotni opombi, ni ključen za to izvajanje, vsekakor pa da misliti.

no zaradi znatnega povečanja vrednosti zemljišča s transakcijo ustvarili precejšen dobiček«).³² Avtorja nadalje – po mojem mnenju upravičeno – trdita, da potrošnik, ki v trenutku sklenitve pogodbe naj ne bi bil ustrezno obveščen, zdaj ima naknadno možnost in izbiro, tj. med tistimi ponudbami, ki bi jih lahko našli na posojilnem trgu v trenutku sklenitve pogodbe – ne manj, ne več.³³ Kot skleneta, evropsko potrošniško pravo ni namenjeno vzpostavljanju prednosti potrošnikov ali kaznovanju njihovih poslovnih partnerjev, temveč doseči pošteno in uravnoteženo pogodbeno razmerje z (vnovično) vzpostavitevijo informacijske enakosti in s krepitvijo avtonomije strank na strani potrošnika.

Zdi se, kot da želi Sodišče EU v zadevi C-520/21 dati potrošniku brezplačen kredit od začetka do konca, nasprotna stran pa mora potrošniku povrniti korist od vseh zneskov, ki jih je od potrošnika prejela (z zakonskimi zamudnimi obrestmi). Naše pogodbeno pravo temelji na neki uravnoteženosti, tudi v položaju prenehanja pogodbe. Še toliko bolj je zato treba natančno preučiti, če sploh in koliko je mogoča z našim pravnim redom skladna razlaga sodbe v zadevi C-520/21.

4. ... IMAMO PA VEČ PORAŽENCEV (IN ŠE VEČ JIH BOMO IMELI)

Menim, da razvoj sodne prakse oziroma take odločitve sodišča ne vlivajo veliko zaupanja v predvidljivost poslovnega okolja. Ne znam si predstavljati, kako se bodo na to v prihodnje odzvale banke in njihovi regulatorji. V takem okolju bo ponudba bančnih produktov najverjetneje veliko nižja in veliko manj ljudi bo »primernih« za kredit. In morda bomo oziroma bodo prisiljeni kredite poiskati med ponudniki posojil, ki niso banke in hranilnice, so pa precej manj regulirani in nadzorovani, ali pa bodo kredit morali poiskati v sosednjih državah, na primer Avstriji, kjer bodo ob takih sodnih odločitvah slovenskih sodišč pač dostopnejši ali vsaj cenejši. Poslabšanje predvidljivosti poslovnega okolja ima lahko zelo negativne posledice za vse, tudi za potrošnike.

³² Stefan Grundmann in Nikolai Badenhoop: Foreign Currency Loans and the Foundations of European Contract Law – A Case for Financial and Contractual Crisis?, v: European Review of Contract Law 2023 19 (2023) 1, str. 1–36, <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/ercl-2023-2002/pdf?licenseType=open-access>> <https://doi.org/10.1515/ercl-2023-2002> (22. 4. 2025). Pojavljajo se tudi izračuni za nemški (nepremičninski) trg, po katerih bi – če bi uporabili to strogo sodno prakso, ko ni za posojilodajalca ob ničnosti kreditne pogodbe niti nadomestila za uporabo kapitala niti valorizacije – pri povprečnem nepremičninskem kreditu posojilodajalec realno dobil nepremičnino za 25 odstotkov njene vrednosti.

³³ Primeroma navajata Poljsko, kjer je ta izbira običajno med ponudbo, dano v švicarskih frankih za glavnico posojila, vezano na LIBOR, ali ponudbo v zlotih za glavnico, vezano na WIBOR. Prav tam.

Ko tole spremljam od zunaj, z že odplačanim kreditom v evrih, se sprašujem, kdo dejansko vodi zgodbo o kreditih v švicarskih frankih, ali gre sploh še za pravo, ali pa gre za podpiranje nekaterih interesov določenih ljudi.³⁴ Kdo in zakaj so ti ljudje oziroma interesi, si ne drznem spekulirati.³⁵

Se pa, ne po naključju na tem mestu, moram dotakniti zgodbe višje sodnice, ki je od leta 2017 sodelovala pri najmanj devetih sojenjih v zadevah na temo posojil v švicarskih frankih, domnevno v letu 2024 pa zaradi lastnega posojila v tej valuti še sama vložila tožbo proti banki. V petih zadevah je bila sodnica poročevalka, bila pa je tudi predsednica senata. V vseh teh primerih je sodni senat višjega sodišča odločil v korist kreditojemalcev, v nekaterih primerih je celo spremenil sodbo sodišča prve stopnje in kreditne pogodbe označil za nične.³⁶

Kadar sodnik obravnava zadeve, ki bi lahko vplivale na njegove osebne interese, je načeloma pričakovano, da se izloči iz postopka, da bi ohranil nepristranost in zaupanje v pravosodni sistem. Neizločitev v takih primerih lahko vodi do dvomov o poštenosti odločitev. Kodeks sodniške etike, ki ga je sprejelo Slovensko sodniško društvo,³⁷ v tretjem razdelku določa:

»Sodnik opravlja sodniško funkcijo nepristransko in pri tem ne dopušča, da bi bilo sojenje podvrženo njegovim nagnjenjem, predsodkom ali vnaprejšnjim prepričanjem, političnim, ekonomskim ali drugim interesom, njegovim osebnim vedenjem o spornih dejstvih, javnim zahtevam ali kritikam in drugim okoliščinam, ki bi lahko vplivale na njegovo odločitev v konkretni zadevi ali ki bi lahko vzbujale videz takega neustreznega vpliva.«

V komentarju h kodeksu pa posebej poudari, da se poleg dejanske nepristranskosti izrecno varuje tudi videz sodnikove nepristranskosti, »kar pomeni, da mora sodnik upoštevati tudi, kako javnost doživlja okoliščine, ki bi lahko

³⁴ Sploh glede na različne odločitve sodišč, kot je poudarila že višja sodnica dr. Vesna Rakočević Bergant na Dnevih civilnega in gospodarskega prava aprila 2024 v Portorožu.

³⁵ Spet podobno Luigi Varanelli: Ko sodnik sodi z mislijo nase ..., v: Pravna praksa, št. 9/2025, str. 3: »Takšne baročne razlage ne sodijo v civilno pravo. Takšne razlage lahko podpirajo le tisti, ki imajo osebni interes v zadevi!«

³⁶ Za podrobnosti glej Primož Cirman in Tomaž Modic: Sodnica, ki je sodila v zadevah frank, zdaj sama toži banko zaradi kredita v švicarjih, v: Necenzurirano, 17. februar 2025, <<https://necenzurirano.si/clanek/preiskave/posojilo-kredit-svicarski-franki-sodnica-tozba-odskodnina-1796042>> (22. 4. 2025); Primož Cirman in Tomaž Modic: Sodnica iz zadev frank je sodišču zamolčala, da zaradi lastnega kredita toži banko, v: Necenzurirano, 18. februar 2025, <<https://necenzurirano.si/clanek/preiskave/kredit-svicarski-franki-katarina-marolt-kuret-anton-panjan-banke-1796361>> (22. 4. 2025); Primož Cirman in Tomaž Modic: Primer sodnice iz zadev švicarskih frank, ki sama toži banko, obtičal na mrtvi točki, v: Necenzurirano, 10. marec 2025, <<https://necenzurirano.si/clanek/novice/svicarski-franki-posojilo-katarina-marolt-kuret-sodni-svet-tozba-1801528>> (22. 4. 2025).

³⁷ Na voljo je na <<https://sodnisko-drustvo.si/kodeks-sodniske-etike/>> (22. 4. 2025).

vzbujale dvom v njegovo nepristranskost. Sodnik ohranja nepristranski videz z zadržanostjo, s strpnostjo, z neopredeljenostjo do sprejema odločitve in z varovanjem dostojanstva vsakogar.« V nasprotnem primeru je lahko ogroženo tako zaupanje javnosti v nepristranskost sodišč nasploh kot tudi zaupanje strank v nepristranskost sojenja v konkretni zadevi.³⁸ Test vtisa nepristranskosti pa je, kot je poudaril Galič v Komentarju Ustave RS, vendarle objektiviziran:

»[N]i dovolj, da je sum podan 'v očeh pritožnika', pač pa morajo biti izkazane okoliščine, ki objektivno vzbudijo *resen* sum v nepristranskost *po kriterijih razumnega človeka*«. ³⁹

Dokazovanje takih okoliščin je težavno, upoštevati pa je treba, da se nepristranskost sodnika domneva in je zato dokazno breme za dokaz pristranskosti na pritožniku.⁴⁰

Konkretno bi torej sodnici lahko očitali:

1. nasprotje interesov: sodnik ne sme odločati o zadevah, v katerih ima osebni interes, saj to lahko vpliva na njegovo objektivnost;
2. nepristranost: sodniki morajo ravnati v skladu z načelom nepristranosti, kar vključuje izogibanje situacijam, ki bi lahko vzbudile dvome o njihovi sposobnosti, da odločajo pošteno;
3. zmanjšanje ugleda oziroma zaupanja v pravosodje: neizločitev lahko zmanjša zaupanje javnosti v pravosodni sistem, kar je ključno za njegovo legitimnost.

Moje mnenje je jasno, odvetnik Varanelli pa v tem vidi ravnanje, ki je nesprejemljivo, zavržno, neprofesionalno in nepošteno:

»[Tak sodnik j]e prikrita stranka v postopku, ki z zlorabo svoje funkcije in položaja pomaga eni od strank na škodo druge stranke, na škodo pravne države, na škodo pravne doktrine, na škodo odvetniške stroke, in kar je najpomembnejše, na škodo vseh nas!«⁴¹

³⁸ OdlUS XV, 93, Up-365/05, Uradni list RS, št. 76/06.

³⁹ OdlUS XVI, 109, Up-679/06 in U-I-20/07, Uradni list RS, št. 101/07, že prej: sklep Up 295/01 z dne 26. junija 2002.

⁴⁰ Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice *Steck-Rish in drugi proti Leichtensteinu*, št. 63151/00, 19. maj 2005. Glej Aleš Galič: komentar k 23. členu, v: Lovro Šturm (ur.): Komentar Ustave Republike Slovenije. Fakulteta za državne in evropske študije, Kranj 2011, <<https://e-kurs.si/komentar/pravica-do-nepristranskega-sodisca/>> (22. 4. 2025).

⁴¹ Luigi Varanelli: Ko sodnik sodi z mislijo nase ..., v: Pravna praksa, št. 9/2025, str. 3. Glej tudi, zelo poglabljeno, Jan Zobec: Nemo judex in causa sua, v: Pravna praksa, št. 15/2025, str. 23.

Pogledi na zadevo so (lahko) različni,⁴² toda pravna ureditev pri nas in v razvitem svetu je jasna: ne gre za dejansko vprašanje, ali je oziroma ali je lahko ena oseba v senatu treh po svojem interesu oblikovala odločitev tega senata; vprašanje je, ali je vzbujen sum v nepristranost te osebe. Dober je primer vtisa sovražnost do stranke ali osebne prizadetosti zaradi ravnanja stranke, kar po sodni praksi lahko utemelji dvom v subjektivno nepristranskost sodnika.⁴³ Verjetno ni dvoma, da je nekdo, ki čuti, da je bil s strani banke (katerekoli, očita se jim enako ravnanje) oškodovan, zaradi tega pa vloži celo tožbo, osebno prizadet zaradi njenega ravnanja. Mogoče res ni šlo za isto banko (tega nisem šel preverjat), je pa šlo za istovrstno, po lastni izkušnji in nedvomno lastnem prepričanju nepravilno ravnanje istovrstne institucije, tj. banke. In ko pristanemo na to, da tretjina nečesa (so)vpliva na celoto – tj. en sodnik na (odločitev) senat(a) treh –, je jasen sklep na podlagi teh dveh premis.

Milo rečeno najbolje, primerno rečeno pa nujno bi bilo, da bi se sodnica izločila. In je povsem nepomembno, ali piše kakovostne sodbe in ali je njeno siceršnje delo strokovno. Ker ni govora samo o nepristranskosti, temveč tudi o videzu in učinku videza na javnost.

Vsekakor in nedvomno pa je ta primer pokazal, da to, da se sodniki sami izločajo, ne deluje. Odvetniki in stranke bi morali imeti možnost, da ugotovijo, ali imajo nepristranskega sodnika. Kdo ve, koliko je še takih sodnikov?⁴⁴ Strokovna javnost, predvsem pa odvetniki nimajo dostopa do podatkov o tem, kdo ima kredit (v švicarskih frankih). Pričakoval bi denimo, da bi dali sodniki izjavo, da oni in z njimi povezane osebe nimajo in niso imele kreditov v švicarskih frankih. S tem bi odstranili dvom v pristranskost. Enako bi moralo veljati za vse, ki sodelujejo pri sojenju, na primer za strokovne sodelavce, ki pišejo osnutke sodb. Nazorna je izjava predsednika višjega sodišča v Ljubljani, v kateri je ta sodnica delovala, da ta sodnica nikoli ne bi smela odločati o tožbah kreditojemalcev v švicarskih frankih oziroma bi se morala sama izločiti iz vseh sojenj zaradi nasprotja interesov.⁴⁵ Če prej omenjena izjava sodnika zaradi kakšnega razloga naj ne bi bila javna, pa naj dajo takšno izjavo vsaj predsedniku sodišča, da bo vsaj ta vedel. Ker sicer predsednik brez predloga sploh ne more

⁴² Gregor Verbajs: Nepristranskost se meri s sodbami, ne z zasebnim življenjem, v: *Pravna praksa*, št. 10-11/2025, str. 3.

⁴³ Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice *Kyprianou proti Cipru*, št. 73797/01, 15. december 2005.

⁴⁴ Varanelli celo zapiše, da ima »občutek, da primer ljubljanske sodnice ni osamljen«. Prav tam.

⁴⁵ Primož Cirman in Tomaž Modic: Sodnica iz zadev frank je sodišču zamolčala, da zaradi lastnega kredita toži banko, v: *Necenzurirano*, 18. februar 2025, <<https://necenzurirano.si/clanek/preiskave/kredit-svicarski-franki-katarina-marolt-kuret-anton-panjan-banke-1796361>> (22. 4. 2025).

ukrepati, je pa zadolžen tako za zakonitost delovanja kot za ugled institucije, ki jo vodi.

5. SKLEP

Sodna praksa, kot jo je oblikovalo Vrhovno sodišče RS, ima svojo ceno. Ne le v smislu negotovosti in upada zaupanja v pogodbeno pravo oziroma načelo pravne države, ki ga ogroža predvsem retroaktivno pravno urejanje, ampak tudi v smislu precej višjih cen kreditov za prihodnje kreditojemalce.